



СИЛАБУС КУРСУ

Контроль і нагляд у сфері охорони довкілля
Monitoring and supervision in environmental protection

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань 10 «Природничі науки»

Спеціальність 101 «Екологія» Освітньо-професійна програма

«Екологія управління природними ресурсами»

II. Цикл фахової (професійної) підготовки

2.1. Цикл дисциплін вибору навчального закладу

Рік навчання: I, Семестр: II

Кількість кредитів: 4,0 (120 годин) Мова викладання: українська

Керівник курсу

Кандидат технічних наук, доцент., професор кафедри екології та екологічного контролю
Тимошенко Михайло Миколайович

Контактна інформація: tmm @ukr.net; +380967613609(Viber, Telegram)

Профіль керівника курсу:

http://dea.edu.ua/timoshenko_mihailo_mikolaiovich

Анотація дисципліни

Дисципліна «Контроль і нагляд у сфері охорони довкілля» є комплексною дисципліною фахової підготовки магістра-еколога, що вивчає методологічні засади різних видів екологічного контролю як важливої функції системи екологічного управління. Студенти отримують знання законодавчих засад та методологічних особливостей контролю і нагляду у сфері охорони довкілля, набувають практичних навичок здійснення державного контролю за додержанням вимог законодавства про екологічну та радіаційну безпеку, про охорону атмосферного повітря, про охорону та раціональне використання водних ресурсів, про використання та охорону земель і надр, здійснення державного контролю за додержанням законодавства у сфері поводження з відходами, за додержанням заповідного режиму територій, за охороною та використанням лісів, інших об'єктів рослинного світу, у сфері охорони, використання та відтворення тваринного світу. В результаті опанування курсу студенти можуть обґрунтовано виявляти вплив господарської діяльності на довкілля, порушення законодавства про охорону довкілля та використання природних ресурсів, узагальнювати та оформлювати результати перевірки суб'єкта господарювання щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства, демонструвати обізнаність щодо новітніх принципів та методів захисту навколишнього середовища та доносити зрозуміло і недвозначно професійні знання, власні обґрунтування і висновки до фахівців і широкого загалу.

Мета і завдання

Мета курсу – допомогти магістрам ДЗ «Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління» сформувати систему знань та вмінь щодо

організації та здійснення контролю і нагляду за впливом антропогенної діяльності на довкілля, використання законодавчої бази та методологічних особливостей і принципів здійснення державного контролю у сфері охорони довкілля для ефективного управління природними ресурсами та високо кваліфікованої експертно-аналітичної роботи у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Результати навчання, методи викладання і форми оцінювання

Результати навчання	Методи викладання і навчання	Форми оцінювання
<p>Розуміти і оперувати основними поняттями принципової моделі системи екологічного управління, знати класифікацію впливів антропогенної діяльності на довкілля та сучасні екологічні проблеми, принципи контролю у державному управлінні, вміти обґрунтовувати роль спеціалізованого контролю в системі державного екологічного управління. Знати законодавчі засади та принципи здійснення державного екологічного нагляду (контролю) господарської діяльності, особливості проведення заходів державного нагляду (контролю). Вміти організовувати проведення заходів державного нагляду (контролю), обґрунтовувати та застосовувати заходи впливу на порушників природоохоронного законодавства. Розуміти методологічні особливості різних видів екологічного контролю та вміти застосовувати відповідні методи у сфері управління природними ресурсами, аналізувати ефективність застосування заходів державного нагляду (контролю).</p>	<p>Презентація теоретичного матеріалу, обговорення у групі</p>	<p>Поточний контроль</p>
<p>Виявляти джерела реальної та потенційної екологічної та радіаційної небезпеки, джерела забруднення атмосферного повітря і водного середовища, порушення законодавства про охорону атмосферного повітря та охорону вод, розраховувати розміри збитків, заподіяних державі внаслідок наднормативних викидів та скидів, самовільного використання вод. Виявляти порушення вимог законодавства про використання та охорону земель і надр; про природно-заповідний фонд; про охорону та використання лісів, інших об'єктів рослинного світу; про охорону, використання та відтворення тваринного світу та розраховувати розмір збитків, заподіяних державі внаслідок порушення вимог природоохоронного законодавства.</p>	<p>Виконання практичних робіт та індивідуальних завдань, обговорення у групі</p>	<p>Поточний контроль. Кейси</p>
<p>Вміти обґрунтувати необхідність та організувати проведення планового або позапланового заходу державного нагляду (контролю) за дотриманням</p>	<p>Виконання практичних робіт та</p>	<p>Поточний контроль. Підсумковий</p>

вимог природоохоронного законодавства відповідно до чинних нормативно-правових актів.	індивідуальних завдань, обговорення у групі	контроль
---	---	----------

ЗМІСТ КУРСУ

Вступне слово

Заняття з курсу поєднують лекційний виклад, семінарські заняття, на яких провадиться обговорення виконаних самостійних робіт та актуальних питань різних видів екологічного контролю. Основна частина курсу полягає в опануванні магістрами навичок фахівця-еколога, здатного до бачення проблем сфери управління природними ресурсами в інтересах сталого розвитку та уміння застосувати набуті знання для визначення пріоритетних напрямів та способів удосконалення екологічного контролю, як важливої складової системи державного екологічного управління.

Програма та методика проведення курсу націлена на формування професійної особистості з відповідністю набутих знань, вмінь та навичок вимогам стандарту вищої освіти у галузі екології. Завдання для самостійної роботи максимально індивідуалізовані. Лекційний матеріал доступний у електронному вигляді. Тестові та індивідуальні завдання доступні у дистанційному форматі

Тематичний план курсу

№п/п	Вид заняття	Теми занять	Кількість годин Аудиторні/само стійна робота
1	Лекція 1 /самостійна робота	Поняття контроль і нагляд. Основні функції системи екологічного управління Поняття контроль і нагляд. Впливи антропогенної діяльності на довкілля. Сучасні екологічні проблеми. Принципова модель системи екологічного управління. Основні функції державної системи екологічного управління. Роль і місце спеціалізованого контролю в системі екологічного управління.	2/8
2	Лекція 2 /самостійна робота	Контроль у державному управлінні Визначення контролю. Класичний процес контролю. Види контролю. Класифікація контролю у державних інституціях. Основні форми контролю. Нагляд як вид державної діяльності. Мета, головне завдання та принципи контролю у державному управлінні.	2/8

3	Лекція 3 /самостійна робота	<p align="center">Методологічні особливості екологічного контролю</p> <p>Контроль в управлінській діяльності організацій. Мета та завдання екологічного контролю. Об'єкти екологічного контролю. Емпіричні методи дослідження – базові методи екологічного контролю. Спостереження як емпіричний метод екологічного контролю. Емпіричні методи: вимірювання, порівняння, узагальнення. Інші емпіричні методи контролю.</p>	2/8
4	Самостійна робота	<p align="center">Законодавчі основи охорони навколишнього природного середовища</p> <p>Конституційні положення. Завдання законодавства про охорону навколишнього природного середовища. Основні принципи охорони навколишнього природного середовища. Законодавство України про охорону навколишнього природного середовища. Освіта і виховання в галузі охорони навколишнього природного середовища. Гарантії екологічних прав громадян. Економічні заходи забезпечення охорони навколишнього природного середовища.</p>	12
5	Лекція 4 /самостійна робота	<p align="center">Законодавчі засади здійснення державного екологічного нагляду (контролю) господарської діяльності</p> <p>Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». Закон України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”.</p> <p>Об'єкти, принципи, заходи державного нагляду (контролю) та особливості їх проведення. Заходи впливу на порушників природоохоронного законодавства.</p>	2/10
6	Лекція 5 /самостійна робота	<p align="center">Державний контроль за додержанням вимог законодавства про екологічну та радіаційну безпеку</p> <p>Законодавство про екологічну та радіаційну безпеку. Екологічний контроль вантажів на митному кордоні України.</p> <p>Контроль за перевезенням небезпечних вантажів. Контроль за транскордонними перевезеннями озоноруйнівних речовин – Контроль за виконанням Монреальського протоколу. Контроль за перевезенням пестицидів та агрохімікатів.</p>	2/6

		Проблема незаконного обігу радіоактивних матеріалів. Радіаційний контроль на державному кордоні України. Функції і завдання Державної екологічної інспекції.	
7	Семінарське заняття/самостійна робота	<p>Державний контроль за додержанням вимог законодавства про охорону атмосферного повітря</p> <p>Джерела забруднення атмосферного повітря та їх загальна характеристика. Мета та завдання інспекційних перевірок у галузі охорони атмосферного повітря. Перевірка стаціонарних джерел забруднення. Основні порушення законодавства про охорону атмосферного повітря. Наднормативні викиди забруднюючих речовин. Розрахунок наднормативних викидів.</p>	2/6
8	Семінарське заняття/самостійна робота	<p>Державний контроль за охороною та раціональним використанням водних ресурсів</p> <p>Водні ресурси України: загальна характеристика та проблеми використання. Мета та завдання інспекційних перевірок у галузі охорони водних ресурсів. Перевірка діяльності промислових об'єктів щодо використання та охорони водних ресурсів. Основні порушення законодавства про охорону вод. Порядок відбору проб води для екологічного контролю. Розрахунок скидів та концентрацій забруднюючих речовин. Розрахунок розмірів збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного використання вод.</p>	1/9
9	Семінарське заняття/самостійна робота	<p>Державний контроль за додержанням вимог законодавства про поводження з відходами, пестицидами та агрохімікатами</p> <p>Відходи виробництва та споживання як об'єкт екологічного контролю. Міжнародне та українське законодавство у сфері поводження з відходами. Перевірка об'єктів з питань поводження з відходами, пестицидами та агрохімікатами. Основні порушення законодавства у сфері поводження з небезпечними відходами. Основні порушення законодавства у сфері поводження з пестицидами та агрохімікатами.</p>	1/9

10	Самостійна робота	<p>Державний контроль за дотриманням вимог законодавства про використання та охорону земель і надр</p> <p>Законодавство України про використання та охорону земель. Повноваження органів державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, у галузі земельних відносин. Законодавство України про використання і охорону надр. Методологічні особливості проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства про використання і охорону земель і надр</p>	6
11	Семінарське заняття/самостійна робота	<p>Державний контроль за охороною та використанням лісів та інших об'єктів рослинного світу</p> <p>Ліс та його значення. Особливості державного контролю лісів та інших рослинних ресурсів. Обчислення розміру шкоди (майнових стягнень), заподіяних лісовому господарству. Розрахунок збитків за знищення або пошкодження дерев і чагарників у населених пунктах.</p>	1/9
12	Семінарське заняття/самостійна робота	<p>Державний контроль у сфері охорони, використання та відтворення тваринного світу</p> <p>Державні органи, що здійснюють контроль у сфері охорони, використання та відтворення тваринного світу. Основні напрями діяльності щодо охорони диких тварин. Інспекторська перевірка мисливських господарств. Заходи впливу до порушників законодавства. Розрахунок збитків внаслідок незаконного добування або знищення диких звірів і птахів. Розрахунок збитків рибному господарству. Конвенція CITES. Червона книга України. Контроль і нагляд у сфері охорони, раціонального використання і відтворення водних живих ресурсів.</p>	1/9
13	Самостійна робота	<p>Здійснення державного контролю за додержанням заповідного режиму територій</p> <p>Природно-заповідний фонд України: стан та проблеми його збереження. Особливості державного контролю природно-заповідних територій та об'єктів. Планування та здійснення державного контролю за додержанням заповідного режиму на</p>	10

		територіях та об'єктах. Відповідальність та стягнення за порушення законодавства про ПЗФ. Вилучення знарядь незаконного добування природних ресурсів та продукції, що з них вироблена.	
14	Самостійна робота	Еколого-експертна діяльність в системі контролю за дотриманням вимог природоохоронного законодавства Оцінювання впливу планованої діяльності на довкілля. Оцінювання діяльності суб'єкта господарювання щодо відповідності вимогам Оцінка наслідків впливу практичної діяльності на об'єкти довкілля та відповідності вимогам природоохоронного законодавства за рішенням суду.	8
15	Семінарське заняття/самостійна робота	Проблемні питання ефективності контролю (нагляду) у сфері охорони довкілля Проблеми дотримання основних принципів охорони навколишнього природного середовища. Системні проблеми забезпечення конституційного права власності Українського народу на природні ресурси. Проблеми професійної та екологічної підготовки державних службовців та виборних представників органів	2/14

Умови визначення навчального рейтингу

	Вид занять	Кількість занять	Максиму балів за 1 заняття	Максимальна сума балів
1	Контрольна робота. (практичне зняття)	2	12	24
2	Семінар (творча презентація, виступ)	2	15	30
3	Контрольна робота Індивідуальне завдання	1	16	16
4	Іспит (тест)	1	30	30
	Разом			100

Вимоги і критерії оцінювання

Оцінювання успішності студента за кожним із запланованих видів робіт здійснюється у відповідності до таких критеріїв:

Види робіт	Кількість балів за один вид робіт	Критерії оцінювання
Контрольна робота. Індивідуальне завдання	30	Виконано у відповідності до всіх вимог
	15-29	Виконано частково, потребувало уточнень та доопрацювання, або з порушенням термінів
	1-14	Виконано частково, доопрацювання не було здійснене, терміни порушені
	0	Не виконано або виконано з порушенням вимог академічної доброчесності
Індивідуальне завдання - доповідь	18-25	Завдання, що відповідає тематиці семінару, виконано максимально повно та у вказані терміни. Студент демонструє належний рівень знань і розуміння теми, знайомство із основними тенденціями, здатність до самостійного, системного, логічного і послідовного мислення. Роботу оформлено відповідно до вимог
	11-17	Індивідуальне завдання виконано частково та потребувало доопрацювання. Бракує аналітичної складової
	1-10	Виконано частково, доопрацювання не було здійснене, терміни порушені . Роботі суттєво бракує систематичного аналізу й логічного та послідовного викладу. Робота містить неточності та/або необґрунтовані судження.
	0	Завдання не виконано або виконано з порушенням вимог академічної доброчесності
Практичне заняття 6. Контрольне тестування	1-15	Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал
Іспитове тестування	1-30	Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал

Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної шкали оцінювання в національну шкалу та шкалу ECTS

Шкала оцінювання студентів

За шкалою академії	За національною шкалою		За шкалою ECTS
90 – 100	Відмінно	Зараховано	A (відмінно)
85 – 89	Добре		B (дуже добре)
75-84			C (добре)
70-74			D (задовільно)
60-69	Задовільно		E (достатньо)
35-59	Незадовільно	Не зараховано	FX (незадовільно - з можливістю повторного складання)
1-34			F (неприйнятно – з обов’язковим повторним курсом)

Мінімальний пороговий рівень оцінки за роботу в семестрі (допуск до іспиту) складає 30 балів. У разі отримання оцінки «неприйнятно» (нижче 30 балів) здобувач зобов'язаний повторно вивчити дисципліну. У разі отримання оцінки «незадовільно» здобувач має право на два перескладання: викладачеві та комісії. При цьому максимальна підсумкова оцінка після перескладання може бути лише «достатньо». Замість перескладання комісії здобувач може обрати повторне вивчення дисципліни.

Політика доброчесності

Всі завдання курсу є самостійно виконаною працею. Роботи скомпільовані шляхом копіювання, перенесення оригінальних текстів без посилання на джерела, або компонування тексту з готових блоків оригінальних джерел буде оцінено «незадовільно». Всі роботи перевіряються на плагіат. Виконання навчальних завдань і робота в курсі має відповідати вимогам «Положення про дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти» ДЗ «Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління» (затверджене наказом № 112 від 07.03.2018 року) - Режим доступу: <https://dea.edu.ua/img/source/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%83%20%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C-10.03.2020.pdf>

Літературні джерела

- Контроль і нагляд у державному управлінні / Державне управління : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст.голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. – К. ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. – Т. 1. – 564 с.
https://pidruchniki.com/1350082645184/pravo/kontrol_naglyad_derzhavnomu_upravlinni.
- Денисова А.В. Про співвідношення контролю та нагляду в чинному законодавстві: проблемні питання визначення / Науковий вісник Ужгородського національного університету //Серія Право. – 2016, Вип 41, Т.2. – С. 22- 25.
- Екологічне управління: Підручник /В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін. – К.: Либідь, 2004. –432с.
- Про охорону навколишнього природного середовища [Електронний ресурс] : Закон України №1264-ХІІ від 25.06.1991 р.
- Про оцінку впливу на довкілля від 23.05.2017 за № 2059-VIII.– Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>
- Водний кодекс України[Електронний ресурс]: Кодекс України від 6.06.95 №213.95-ВР. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80/print1453925309534143>
- Кодекс України про надра [Електронний ресурс]: Кодекс України від 27.07.1994 №132/94-ВР. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80/print1479322524094504>
- Лісовий Кодекс України [Електронний ресурс]. Кодекс України 21.01.1994 р. № 3852. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3852-12/print1447963401963254>

- Про відходи. [Електронний ресурс]. Закон України від 05.03.1998 № 187/98-ВР. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80/print1447963401963254>
- Про відходи. Проект Закону. В. Рада рег №4838: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59443
- Про виключну (морську) економічну зону України від 16 травня 1995 р. № 162 - 95-ВР. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/162/95-%D0%B2%D1%80/print1447963401963254>
- Про державний контроль за використанням та охороною земель [Електронний ресурс] : Закон України від 19.06.2003 № 963-IV. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/963-15>
- Положення про Державну екологічну інспекцію України [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2017 р. № 275. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D0%BF>
- Про затвердження Уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів [Електронний ресурс] : Наказ Мінекоенерго України № 450 від 26.11.2019. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27 грудня 2019 р. за № 1293/34264– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1293-19>
- Про тваринний світ [Електронний ресурс] : Закон України № 2894-III від 13.12.2001 р. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1087.886.6&nobreak=1>
- Про природно-заповідний фонд України [Електронний ресурс] : Закон України № 2456-XII від 16.06.1992 р. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1085.109.9&nobreak=1>
- Про рослинний світ [Електронний ресурс] : Закон України № 591-XIV від 09.04.1999 р. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1087.156.3&nobreak=1>
- Про охорону атмосферного повітря [Електронний ресурс] : Закон від 16.10. 1992 № 2707-XII. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/2707-12
- Про екологічну мережу [Електронний ресурс]. Закон України від 24.06.04 за № 1864-IV Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1864-15>
- Про захист тварин від жорстокого поводження [Електронний ресурс]. Закон України від 21.02.2006 № 3447-IV Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3447-15/print1447963401963254>
- Про металобрухт від 5 травня 1999 р. №619-XIV. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/619-14>
- Про мисливське господарство та полювання. [Електронний ресурс]. Закон України від 22.02.2000 № 1478-III. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1478-14/print1453925309534143>
- Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону; [Електронний ресурс]. Закон України від 10.02.2000 № 1436-III- Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1436-14/print1447963401963254>
- Про об'єкти підвищеної небезпеки від 18.01.2001 № 2245-III – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2245-14/print1453925309534143>
- Про перевезення небезпечних вантажів. [Електронний ресурс]. Закон України від 06.04.2000 р. №1644 Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1644-14>
- Про пестициди і агрохімікати [Електронний ресурс]. Закон України від 02.03.1995 № 86/95-ВР. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/86/95-%D0%B2%D1%80/print1447963401963254> ;

- Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів [Електронний ресурс]. Закон України від 08.07.2011 № 3677-VI. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3677-17/print1447963401963254>
- Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них. [Електронний ресурс]. Закон України від 06.02.2003 № 486-IV. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/486-15/print1447963401963254>
- Про приєднання України до Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення. [Електронний ресурс]. Закон України від 14.05.1999 № 662-XIV. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/662-14>
- Про хімічні джерела струму від 23.02.2006 № 3503. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3503-15>
- Про Червону книгу України; [Електронний ресурс] Закон України від 07.02.2002 № 3055-III – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3055-14/print1447963401963254>
- Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс] : Кодекс України № 8073-X від 07.12.1984 р. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.28.232&nobreak=1>

Політика оцінювання

- Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-10 балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

- Політика щодо академічної доброчесності: усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту з коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв).

- Політика щодо відвідування: відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.